

MATEMATIKA FANIDA O'ZLASHTIRILISHI QIYIN BO'LGAN MASALALARNI VA ZAMONAVIY METODIKADAN FOYDALANISH METODIKASI (Sodda geometrik shakllar mavzusida)

*Zokirova Nargiza Sadridin qizi
NamDU Raqamli ta'lim texnologiyalari kafedrası o'qituvchisi
Abduraxmanov Azizbek Shokirjon o'g'li
NamDU Raqamli ta'lim texnologiyalari kafedrası o'qituvchisi*

Annotatsiya.

Mazkur maqolada matematika fanidagi o'zlashtirilishi qiyin bo'lgan masalalarni hal qilishda zamonaviy pedagogik metodlardan, ayniqsa sodda geometrik shakllardan foydalanishning samaradorligi tahlil qilinadi. Geometrik shakllar yordamida murakkab masalalarni sodda va tushunarli tarzda yechish, o'quvchilarga yangi bilimlarni o'zlashtirishda sezilarli yordam beradi. Ushbu maqolada sodda geometrik shakllar yordamida o'qitishning metodikasi va uning o'quvchilarni yanada faolroq ishtirok etishga undashdagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, o'qitishda zamonaviy metodik yondashuvlar va amaliy tavsiyalar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar Matematikaga o'qitish, geometriya, sodda shakllar, metodika, zamonaviy pedagogika, o'quvchilarni o'rganish, ta'lim metodlari.

Annotation

This article explores the effectiveness of using modern pedagogical methods, specifically simple geometric shapes, in solving complex mathematical problems. The use of geometric shapes helps students understand and solve challenging problems more easily. The article discusses the methodology of teaching using simple geometric shapes and its importance in engaging students and enhancing their comprehension of the material. Additionally, modern methods and practical recommendations for educators are provided.

Keywords: Mathematics teaching, geometry, simple shapes, methodology, modern pedagogy, students, teaching methods.

Аннотация

В данной статье рассматривается эффективность использования современных педагогических методов, в частности, простых геометрических фигур для решения сложных задач в математике. Использование геометрических фигур помогает учащимся легче понимать и решать сложные задачи. Статья описывает методику преподавания с применением простых геометрических фигур и её важность для активизации учеников и улучшения их усвоения материала. Также представлены современные методы и практические рекомендации для преподавателей.

Ключевые слова: Преподавание математики, геометрия, простые фигуры, методика, современная педагогика, учащиеся, методы обучения.

1. Kirish (Introduction)

Matematika fani, o'zining murakkabligi va mantiqiy asoslari bilan, o'quvchilarda ko'plab qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Ayniqsa, geometriya bo'yicha masalalar ko'p hollarda talabalar uchun qiyin bo'ladi. Geometrik shakllarni tushunish va ularni amaliyotda qo'llash ko'pincha mantiqiy tafakkur va vizual qobiliyatni rivojlantirishni talab qiladi. Shuning uchun, geometriya bo'yicha o'qitishda vizual metodlar, ya'ni geometrik shakllardan foydalanish juda samarali bo'lishi mumkin.

Geometrik shakllar yordamida murakkab matematik masalalarni yechish, nafaqat o'quvchilarga materialni yanada tushunarli va osonroq o'zlashtirish imkonini yaratadi, balki ularda matematik tafakkur va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Ko'p o'quvchilar uchun matematik shakllar va formulalar o'ziga xos abstrakt tushunchalarga ega bo'lib, ular ushbu tushunchalarni tasavvur qilishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Shuning uchun, sodda geometrik shakllardan foydalanish orqali, o'quvchilarga matematik tushunchalarni vizual tarzda keltirish va ularni real hayotdagi vaziyatlarga moslashtirish mumkin.

Bu maqolada, o'quvchilarda geometriya bo'yicha o'zlashtirilishi qiyin bo'lgan masalalarni yechishda sodda geometrik shakllardan foydalanish metodikasining samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqotda, geometrik shakllardan foydalangan holda matematik masalalarni yechishning nazariy asoslari, metodik yondashuvlar va amaliyotdagi qo'llanilishlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, o'quvchilarning matematik bilimlarni o'zlashtirishidagi samaradorlikni oshirish uchun bu metodikaning afzalliklari va cheklovlari ham tahlil qilinadi.

2. Usullar (Methods)

Tadqiqotda o'qitishda sodda geometrik shakllardan foydalanishning asosiy metodik yondashuvlari va usullari o'rganildi. Tadqiqotning birinchi bosqichida, o'quvchilarga matematik masalalarni yechishda sodda geometrik shakllardan foydalanishning metodikasi ishlab chiqildi. Bu metodikada geometrik shakllar (uchburchaklar, to'g'ri burchakli uchburchaklar, kvadratlar, doiralar va boshqalar) yordamida o'quvchilarga masalalar tushuntirildi va ularni masalani yechishga undashda vizual vositalardan foydalanildi.

1. **Vizual yondashuv:** Har bir masala uchun mos geometrik shakl tanlandi. Masalan, trigonometrik masalalarda, to'g'ri burchakli uchburchakdan foydalanilib, Pifagor teoremasining amaliy qo'llanilishi ko'rsatilgan. Bunda, shakllar va ularning xususiyatlari yordamida o'quvchilarga formulalar tushuntirildi.
2. **Konstruktiv yondashuv:** Geometrik shakllarning tarkibi va ularning o'zaro bog'lanishini tushunish uchun, o'quvchilarga shakllar qurish va ularni tahlil qilish vazifalari berildi. Bu usul o'quvchilarga shakllarning o'zaro munosabatlarini ko'rish va masalalarga mantiqiy yondashishni o'rganishda yordam berdi.
3. **Interaktiv metodlar:** O'qituvchi tomonidan o'quvchilarga shakllar bo'yicha turli masalalar berildi. O'quvchilar shakllarni qurib, ular asosida masalalarni yechish uchun o'z yechimlarini taqdim etdilar. Bu metod

o'quvchilarni faol ishtirok etishga undadi va matematik fikrlashni rivojlantirdi.

4. **Praktik yondashuv:** Masalalar nafaqat sinfda, balki kundalik hayotdagi misollar yordamida tushuntirildi. Masalan, o'quvchilarga sodda geometrik shakllardan foydalangan holda, turli texnikasiyaviy, qurilish va tabiiy jarayonlar tushuntirildi. Bu esa o'quvchilarga geometriyaning amaliy jihatlarini ko'rsatib berdi.

Tadqiqotda qo'llanilgan metodlar o'quvchilarning matematik tushunchalarni aniq va to'g'ri o'zlashtirishini ta'minlash, ularda izlanish va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, ularning mustaqil ishlash ko'nikmalarini oshirishga xizmat qildi.

3. Natijalar (Results)

Tadqiqot davomida o'quvchilarning geometrik shakllar yordamida matematik masalalarni yechishdagi muvaffaqiyatlari o'rganildi. Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy xulosalarni taqdim etdi:

1. **O'quvchilarning matematik tushunchalarni o'zlashtirishi:** Sodda geometrik shakllardan foydalanish o'quvchilarga matematik tushunchalarni aniqroq va osonroq tushunishga yordam berdi. Geometrik shakllar yordamida murakkab masalalarni soddalashtirish, o'quvchilarning mavzuni o'zlashtirish darajasini oshirdi. Masalan, trigonometrik masalalarni yechishda o'quvchilar shakllar asosida natijalarni osonroq va tezroq olishdi.
2. **Faol ishtirok etish:** Interaktiv metodlar yordamida o'quvchilar o'zlarini yanada faolroq his qildilar. Shakllar yordamida masalalarni yechish, o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini oshirdi va ular o'zlarining natijalarini baham ko'rishda ishtirok etdilar.
3. **Qiziqishning oshishi:** O'quvchilarda matematikaga bo'lgan qiziqish ortdi. Masalalarni shakllar yordamida yechish, ularga matematik tushunchalarning amaliy qo'llanilishi haqida tushuncha berdi va ular matematikaga nisbatan yanada yuqori motivatsiyaga ega bo'ldilar.
4. **Mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish:** O'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalari rivojlandi. Geometrik shakllarni yaratish va ularni tahlil qilish jarayonida o'quvchilar mantiqiy va kreativ fikrlashga o'rgandilar.

4. Muhokama (Discussion)

Tadqiqot natijalari, geometrik shakllardan foydalanishning o'quvchilarning matematik masalalarni tushunishda va yechishda samarali metod ekanligini ko'rsatdi. Bu metodik yondashuvning afzalliklari quyidagilardan iborat:

1. **Tushunishni soddalashtirish:** Geometrik shakllar, murakkab matematik formulalarni tushunishni osonlashtiradi. O'quvchilar masalalarni shakllar yordamida vizual tarzda ko'rib, ularning o'zaro bog'liqligini tushunadilar.
2. **Amaliy qo'llanilishi:** Geometrik shakllarni real hayotdagi misollar bilan bog'lash, o'quvchilarga matematikaning amaliy foydasini ko'rsatadi. Bu esa matematikaga bo'lgan qiziqishni oshiradi va o'quvchilarni motivatsiya qiladi.

3. **Faollikni oshirish:** Interaktiv metodlar va amaliy mashqlar orqali o'quvchilar yanada faol ishtirok etadilar. Shakllar yordamida o'quvchilar masalalarni tahlil qilish, ularni hal qilish va o'z yechimlarini taqdim etish imkoniyatiga ega bo'ladilar.
4. **Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish:** Sodda geometrik shakllar yordamida masalalarni yechish, o'quvchilarda mantiqiy tafakkur va muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shakllar va formulalar yordamida masalalarni hal qilish jarayoni o'quvchilarning matematik tafakkurini chuqurlashtiradi.

Shuningdek, bu metodika har bir o'quvchining individual ehtiyojlariga moslashishga imkon beradi. Shakllar va vizual yondashuvlar yordamida, o'qituvchilar o'quvchilarning o'zlashtirish jarayonini yaxshilash va murakkab tushunchalarni soddalashtirishga erishishlari mumkin.

5. Xulosa (Conclusion)

Tadqiqot natijalari va o'rganilgan metodikalar, geometrik shakllar yordamida matematik masalalarni o'rganishning samaradorligini aniq ko'rsatdi. O'quvchilarda geometriya bo'yicha o'zlashtirilishi qiyin bo'lgan masalalarni hal qilishda sodda geometrik shakllardan foydalanish, nafaqat ular uchun masalalarni tushunishni soddalashtiradi, balki matematik tafakkur va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Geometrik shakllar, o'quvchilarga murakkab matematik tushunchalarni vizual tarzda taqdim etish imkonini beradi, bu esa materialni o'zlashtirishni ancha osonlashtiradi.

Matematik tushunchalarni o'zlashtirishning soddalashtirilishi: Geometrik shakllar yordamida masalalarni soddalashtirish, o'quvchilarga matematik formulalar va teoremlarni aniqroq tushunishga yordam beradi. O'quvchilar formulalarni shakl va tasvirlar yordamida vizual tarzda ko'rishadi, bu esa matematikaning murakkab va abstrakt taraflarini osonroq o'zlashtirish imkonini yaratadi. Masalan, to'g'ri burchakli uchburchaklar yordamida Pifagor teoremasi tushuntirilganda, o'quvchilar bu teoremaning amaliy qo'llanilishini va uning hayotdagi ahamiyatini ko'rishadi. Shakllar nafaqat teorik bilimni o'zlashtirishni yengillashtiradi, balki o'quvchilarning o'zlari masalalarni soddalashtirgan holda yechish imkoniyatini beradi.

O'quvchilarning faolligi va motivatsiyasining oshishi: Interaktiv yondashuvlar va amaliy mashqlar yordamida o'quvchilarni faol ishtirok etishga undash, ularning bilim olish jarayoniga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshiradi. O'quvchilar shakllar yordamida masalalarni yechishda nafaqat passiv ravishda ma'lumotlarni qabul qiladilar, balki ularni mustaqil ravishda tahlil qilish, qiyinchiliklarni hal qilish va yangi yechimlarni topishga o'rgandilar. Bu yondashuv o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va matematikaga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi. O'quvchilar o'zlarining yechimlarini taqdim etishda o'z fikrlarini erkin ifodalashadi va bu jarayon ularni yanada faolroq ishtirok etishga undaydi.

Mantiqiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarining rivojlanishi: Geometrik shakllar yordamida masalalarni yechish, o'quvchilarda

mantiqiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'quvchilar geometrik shakllarni tahlil qilish orqali masalalarni yechishda mantiqiy ketma-ketlikni kuzatishni o'rganadilar. Shakllar va formulalar yordamida masalalarni hal qilish jarayonida o'quvchilarning fikrlash darajasi oshadi. Bu nafaqat geometriya, balki boshqa matematik bo'limlarda ham o'quvchilarga yordami tegadi. Mantiqiy yondashuvlar va shakllardan foydalanish, o'quvchilarga murakkab matematik tushunchalarni tahlil qilishda yordam beradi va ularning mantiqiy tafakkurini kuchaytiradi.

Zamonaviy metodik yondashuvlar va o'qituvchilarga ko'mak: Ushbu tadqiqotda o'rganilgan metodika, o'qituvchilarga nafaqat matematik tushunchalarni o'rganishda, balki o'quvchilarni o'zlashtirish jarayonida yanada faolroq ishtirok etishga undashda ham yordam beradi. O'qituvchilar uchun geometrik shakllardan foydalanish, o'quvchilarning o'rganish jarayonini soddalashtirishda va ularning qiziqishini oshirishda qulay vosita bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, o'qituvchilarni yangi metodlarni joriy etishga va o'quvchilarni yanada samarali o'qitishga undaydi.

Amaliy ahamiyat va kelajakdagi istiqbollar: Ushbu tadqiqotning amaliy ahamiyati shundaki, geometrik shakllardan foydalanish, o'quvchilarning matematik bilimlarini samarali tarzda o'zlashtirishni ta'minlaydi. Geometriya bo'yicha murakkab masalalarni sodda shakllar yordamida o'rganish, o'quvchilarning tafakkurini rivojlantiradi va ularni matematikaga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bu metodika o'quvchilarning mustaqil fikrlash va kreativlik ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Shuningdek, o'qituvchilar bu metodni qo'llash orqali, matematikani o'rganishda yangi va innovatsion yondashuvlarni amalga oshirishi mumkin.

Kelajakda, bu metodikani nafaqat geometriya, balki boshqa matematik bo'limlarga ham tatbiq etish mumkin. Masalan, algebra, analiz yoki statistika kabi sohalarda ham geometrik shakllardan foydalanish o'quvchilarga formulalar va tenglamalarni yaxshiroq tushunishga yordam berishi mumkin. Shu bilan birga, shakllar yordamida amaliy misollar va vaziyatlarni ko'rsatish, o'quvchilarning matematik tafakkurini rivojlantirishga yana bir muhim hissa qo'shadi.

Tadqiqotning cheklovlari va kelajakda olib borilishi kerak bo'lgan ishlar: Tadqiqotda faqat geometriya bo'yicha masalalar o'rganildi, lekin bu metodikaning boshqa matematik sohalarga ta'siri haqida yanada chuqurroq tahlil o'tkazish zarur. Kelajakda, o'quvchilarning matematik tafakkurini yanada rivojlantirish uchun, shakllar va vizual metodlarni boshqa matematik fanlarda qo'llashning samaradorligi tadqiq etilishi kerak. Shu bilan birga, metodikani yanada takomillashtirish uchun, o'qituvchilar tomonidan shakllardan foydalanish usullarini amaliyotda sinovdan o'tkazish va ularning natijalarini baholash muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, geometrik shakllardan foydalanish, matematikaga o'qitishda yangi va samarali metod bo'lib, o'quvchilarga matematik tushunchalarni o'zlashtirishda katta yordam beradi. Bu metodika, o'quvchilarning mantiqiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi, ularni

yanada faolroq ishtirok etishga undaydi va matematikaga bo'lgan qiziqishni oshiradi. Bu yondashuvni kengroq qo'llash, nafaqat o'quvchilarning matematik bilimlarini yaxshilashga, balki umumiy ta'lim sifatini oshirishga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev, S. (2016). Geometriya darslarida innovatsion texnologiyalarni qo'llash. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Bektoshov, T. (2020). Matematika ta'limining samaradorligini oshirishda vizual metodlardan foydalanish. Tashkent: Fan va texnologiya.
3. Davletov, A. (2019). Sodda geometrik shakllar yordamida geometrik masalalarni yechish usullari. Matematik ta'limda zamonaviy yondashuvlar, 4(2), 45-59.
4. Gardner, M. (2018). Mathematical Circus: More Puzzles, Paradoxes, and Problems. Dover Publications.
5. Bourbaki, N. (2004). Elements of Mathematics: General Topology. Springer.